

Historia 7

Läraranvisning HTML, bearbetad text och bild

Verksnummer: 41242

Den här läraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den.

Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom att visuellt beroende innehåll omarbetas. Målet är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående som de övriga i klassen.

Plocka upp eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Svällpappersbilderna kan klibba ihop och den tryckta punktskriften, i exempelvis innehållsförteckning och nycklar, riskerar att plattas till om de förvaras liggande. Den tillfälliga lukt, som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta, hinner också avta tills de ska användas av eleven.

Har du frågor, eller vill dela med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok, mejla till anpassningsfunktionen@spsm.se.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 010-473 57 11.

Trevlig läsning!

Lärraranvisning

Titel: Historia 7

Författare: Harknäs Jakob

ISBN: 978-91-27-45014-1

Innehåll

Webbläsare.....	1
Generella förändringar av boken	2
Sidspecifika förändringar.....	3
Information till läsaren	4
Pedagogiska tips	5
Bildbeskrivningar	6

Webbläsare

En bok i HTML-format läses i ett webbläsarprogram. Tänk på att boken kan se olika ut i olika webbläsare. Det är viktigt att se till att boken fungerar innan eleven börjar använda den. Exempelvis kan matematiskt innehåll se olika ut och i vissa webbläsare fungerar det dåligt. Om den webbläsare ni har som standardwebbläsare inte fungerar kan ni behöva installera ett annat alternativ.

Får ni problem med webbläsare, kontakta SPSM.

Generella förändringar av boken

Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.

- Beställ kartor över världen och Europa till eleven. Ekvatorn och vändkretsarna, statsgränser, världsdelarna och haven (3xA3) Best.nr 6577
<https://webbutiken.spsm.se/varldskarta-i-relief/>
Arbetskarta, Europas länder och huvudstäder samt EU-länder och hav (2xA3)
Best.nr 6588 <https://webbutiken.spsm.se/stor-europakarta-med-eu/>
- Baksidestexten har flyttats till bokens början.
- Några bilder med lågt informationsvärde har strukits.
- Bilder som är viktiga för förståelse av texten har återgetts som bildbeskrivningar.
- Bilder och brödtext har flyttats på, och mellan, sidorna för att underlätta läsning.
- Felstavningar och liknande i förlagan har i vissa fall rättats.
- Onödiga versaler i rubriker och bildtexter har ändrats till gemener.
- En tabell har gjorts om till lista.
- Texttrutor har genomgående strukits och deras innehåll har gjorts om till brödtext.

Sidspecifika förändringar

Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar. Det kan också vara sidspecifika instruktioner till dig som lärare, till exempel att ta fram konkret material.

30-31

Rubriken "Människans korta historia" på sidan 31 med den tillhörande brödtextens tre första stycken och den åtföljande punktlistan med tre punkter (inleds med "Vårt jordklot har ...") har flyttats till sidan 30 och placerats ovanför bilden (Om jordens historia som kalender).

68-69

1:a stycket i brödtexten på sidan 69 (inleds med "På bilden ..." och slutar med "... fälla fåglarna") har flyttats till sidan 68 och placerats längst ned på sidan.

84-85

Texten på sidan 85 med rubriken "Tidslinje över antiken" har flyttats till sidan 84 och placerats under rubriken "Röda tråden: antiken".

88-89

Texten med rubriken "Gudar och gudinnor" på sidan 89 har flyttats till sidan 88 och placerats ovanför bilden på sidan.

120-121

1:a stycket i brödtexten på sidan 121 (avslutas med "... när romarriket växte.") har flyttats till sidan 120.

Information till läsaren

Här finns information riktad till eleven om hur boken är anpassad. Denna text finns inte i elevens bok. Läs igenom informationen tillsammans med eleven.

Det finns bildbeskrivningar till nästan alla bilder i boken.

Stavfel och några andra fel i förlagan har rättats.

Bilder har flyttats mellan sidor.

Baksidestexten är flyttad till bokens början.

Det finns svällpapperskartor till boken.

Pedagogiska tips

I detta avsnitt hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.

- Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom omarbetningar av visuellt beroende text och bilder. Målet med pedagogisk anpassning är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående i den anpassade boken som de övriga klasskamraterna i sina böcker.
- Plocka upp eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Svällpappersbilderna kan klibba ihop och den tryckta punktskriften, i exempelvis innehållsförteckning och nycklar, riskerar att plattas till och om de förvaras liggande. Den tillfälliga doft som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta hinner också avta tills de ska användas av eleven.
- Det är viktigt att eleven har god ordning på sin dokumentation av svar och liknande genom att exempelvis ha en särskild fil på datorn med just denna bok och antecknar kapitel/avsnitt och när man svarar.
- Eleven med synnedsättning behöver mer tid till vissa uppgifter och det har eleven rätt till även vid prov.
- Eleven med synnedsättning måste få tid att läsa igenom text eller bildbeskrivningar.
- Berätta mer om bilderna som förekommer i boken. Bildbeskrivningar och svällpappersbilder täcker ofta inte in helt vad bilden visar. Bildbeskrivningar kan aldrig ge exakt samma information som de seende eleverna får. Samtala om bilderna och ge den extra information som eleven med synnedsättning kan ha nytta av för att få samma förståelse som de seende eleverna.
- Några bildbeskrivningar är väldigt detaljerade. Du kan som pedagog välja ut det som är viktigt för undervisningssituationen och läsa bildbeskrivningen tillsammans med eleven.
- Komplettera bildbeskrivningarna med hjälp av svällpapperskartorna i bilagan (Europa och Världen) genom att använda vaxsnören och häftmassa.
- Använd ritmuff för att komplettera bildbeskrivningarna på sidorna 60 (diagrammet om kilskriftens utveckling) och 92 (texten på krukskärvan).

Bildbeskrivningar

Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

6

En tidslinje återger följande fyra tidsperioder:

- Forntiden: Från cirka 2,5 miljoner år sedan och fram till 800 f.Kr.
- Antiken: Från cirka 800 f.Kr och fram till 500 e.Kr.
- Medeltiden: Cirka 500-1500
- Nya tiden: Från cirka 1500 och fram till i dag

8

Foto. En staty som föreställer ett lejon står på en stor stensockel vid ett torg.

En person sitter på en utskjutande kant på sockeln.

I förgrunden håller en hand fram ett svartvitt foto av samma lejon där en annan person sitter på sockeln.

Det svartvita fotot hålls så att det skymmer större delen av fotot i färg.

10

Foto. Utsikt över ruinerna av Parthenon med Medelhavet i bakgrunden.

Templet, som består av rader av höga ljusa pelare som bär upp resterna av ett tak, ligger högst upp på en klippa med branta och kala sidor.

10

Målat porträtt. Den unga drottningen står och håller höger hand på ett så kallat "riksäpple" (ett klot som är krönt med ett kors) som ligger bredvid henne.

På samma bord ligger även hennes krona.

11

Teckning som föreställer två tulpanblommor med olika färg.

12

Svartvitt foto. Ett demonstrationståg med människor i alla åldrar drar fram över ett fält. En äldre man håller upp en flagga med texten "Allmän rösträtt".

13

Filmaffisch där tre unga kvinnor beslutsamt går mot åskådaren.

14

Svartvitt foto. En plenisal (sal där alla medlemmar av en politisk församling sammanträder) sedd från talarstolen.

De som sitter i bänkarna består utan undantag av äldre män.

15

Svartvitt foto. Några tyska soldater rör sig kring en brand.

15

Tidslinje för tiden mellan år 1918 och år 1991:

- år 1918–1939 orsak – varför hände det?
- 1939–1945 förlopp – vad hände?
- 1945–1991 konsekvens – vad ledde det till?

16

Svartvitt foto. En liten pojke, en kvinna och en man arbetar tillsammans med att bärga skörden på en åker.

Kvinnan och pojken binder ihop den slagna säden till kärvar medan mannen håller i en lie och en slipsticka (en lång pinne av hårt trä som används för att skärpa lien).

I bakgrunden växer granskog.

17

Foto. En gestikulerande äldre man som sitter i rullstol intill ett flygplan berättar något för några flickor som är i 10 till 12-årsåldern.

18

Foto. Georg Heideman håller upp en tunn svart anteckningsbok prydd med två röda sigill (stämplar i vax med vidhängande snören).

19

Foto. En äldre kvinna med glasögon sitter vid ett bord och arbetar med silversmide.

Svartvitt foto. En familj som omfattar flera generationer och många små barn sitter framför en stor husvagn.

De vuxna kvinnorna är klädda i långa klänningar i blommigt tyg medan männen är mer "modernt" klädda i kostymer, långbyxor med hängslen och vida skjortor.

Småflickorna sitter tillsammans med kvinnorna medan småpojkar sitter med männen. Två leende småpojkar i förgrunden står och håller om varandra.

Framför gruppen står ett litet bord som är dukat med kaffekoppar på blommig duk.

I bakgrunden skymtar en bil.

20

Svartvitt foto. En grupp unga och elegant klädda kvinnor går leende längs en stadsgata.

21

Två foton tagna uppifrån över den del av det långa öppna platsen/grönområdet "National Mall" som sträcker sig fram till Vita Huset.

- Foto från 2017: Endast den del av området som är närmare Vita huset är fyllt av stora folkskaror.
- Foto från 2009: Nästan hela området är fyllt av stora folkskaror.

22

Foto. Sal i ett museum fotad snett uppifrån.

Flera personer i olika åldrar står och tittar på föremål från antiken som visas i glasmontrar längs väggarna och mitt i salen.

Ovanpå montern som står mitt i salen står en stor staty som föreställer en naken man.

23

Två bilder: Propagandaaffisch från andra världskriget och fotot taget 2019.

Affischen: En ung kvinna med röd klut (huvudduk) med vita prickar och blå skjorta kavlar upp ärmen och visar upp sina armmuskler med ett resolut ansiktsuttryck.

I en pratbubbla ovanför henne står det: "We Can Do It!".

Fotot från 2019: En leende kvinna som har klätt sig på samma sätt som kvinnan på affischen intar samma pose mot samma bakgrund (och med samma pratbubbla) medan en annan likadant klädd kvinna fotar henne med sin mobiltelefon.

24

Foto. En stor skara varmt klädda människor står kring cirklar av uppställda ljuslyktor och värmeljus.

25

Foto. En stor folksamling i olika åldrar där många håller i små svenska flaggor trängs fram en scen.

Uppe på scenen står en rad med män och kvinnor klädda i folkdräkt som håller upp svenska flaggor. Bortom dem spelar en orkester.

26

Foto. En staty på en hög sockel föreställer en kvinna som sitter framför ett litet bord med flera genomskinliga kolvar och flaskor med vitaktigt innehåll.

En skara åskådare har samlats framför statyn.

27

Svartvitt foto. Två tjejer och en kille sitter vid ett långt bord och viker karamellaskar.

En man står bredvid och övervakar deras arbete.

En tidslinje ovanför bilden ställer frågorna:

- Dåtid: Vilken historia används?
- Nutid: Varför används historien?
- Framtid: Vilka konsekvenser får historiebruket?

29

Teckning. Ovanför en verktygslåda fylld med allehanda verktyg står följande ord:

Resonera

Förändring

Kontinuitet

Diskutera

Reflektera

Historiebruk

Perspektiv

Orsaker

Källkritik

Konsekvenser

Redogöra

30

Jordens historia som cirkelformad kalender.

- Tolvslaget på nyårsafton: Jorden bildas för 4,6 miljarder år sedan
- Mitten på februari: Första levande cellerna i urhaven för 4000 miljoner år sedan
- Mitten på juni: Blågröna bakterier som producerade syre för 2500 miljoner år sedan
- Andra halvan av november: Flercelliga djur för 500 miljoner år sedan
- Första halvan av december: Dinosaurier för 250–65 miljoner år sedan
- Klockan 23.26 den 31 december: Homo Sapiens (människan) för 300000 år sedan.

32

Klippvägg täckt av en målning med olika stora handavtryck mot bakgrund av olika milda färgnyanser.

34

Stenåldersman (modern människa) som står och mättar med ett spjut vars spets har täljts direkt ur träet.

Han har långt hår och skägg. Han går barfota och är klädd i byxor av skinn där pälsen är vänd inåt och en jacka av päls.

35

Foto taget snett uppifrån. Två personer arbetar med fotspår i olika storlek efter några tidiga människor som har gått bredvid varandra.

36

Foto av en stor utgrävning med djupa staketomgärdade hål där uppställda stegar leder ned i djupet och uppgrävda högar där jorden sållas i stora, grunda lådor.

37

Tre foton (numreringen är tillagd i bildbeskrivningen):

1. En droppformad flintkniv utan skaft (Användaren höll i den breda delen som inte har någon egg).
2. "Kniven" är nu intryckt i änden på ett träskaft med eggen i den breda delen istället för vid den smala spetsen.
3. En nutida yxa av stål där skaftet är intryckt i ett hål i yxans smala del.

38

Fyra människor sitter bredvid varandra i en grotta med lågt tak.

Framför sig har de en öppen eld omgiven av stenar

En man arbetar med att knacka stenar till verktyg eller vapen.

En kvinna bredvid honom syr ihop skinn.

En flicka lägger något på elden medan en annan kvinna bearbetar en blodig skinnbit med ett träskaft.

39

Tidningsartikel med många svartvita teckningar och foton.

En rekonstruktion föreställer "Piltownmannen" (en människa med låg panna, stor mun och kraftig käke).

Ett av foton visar fyndplatsen med två män som arbetar med utgrävningen.

40

De två kvinnorna som pratar med varandra är nakna eller lättklädda liksom en man som håller en pilbåge i ena handen och pilar i den andra.

En annan man går till höger om kvinnorna (men denna bild är otydlig).

41

Klippmålning i samma stil som den på sidan 40.

Till vänster strövar många kor och tjurar omkring.

Till höger har ett stort antal kor eller kalvar ställt upp sig sida vid sida i ett led med huvudena åt samma håll.

Runt det sistnämnda ledet av kor rör sig många människor.

En del av dessa människor är barhuvade medan andra har på sig något slags bredbrättade hattar. Ingen av människorna bär några vapen som pilbågar, spjut eller yxor.

Längst ut till höger ligger en rad med stora ljusa cirklar (Flera människor sitter vid kanten av dessa cirklar).

42

Foto. Ett skelett som sitter upprätt med uppdragna knän och med rygg och huvud stödda mot väggen i en trång grav.

43

Världskarta där 8 nutida länder är utmärkta.

Under kartan anger ett stapeldiagram vid vilken tidpunkt jordbruket infördes i dessa 8 länder längs en tidslinje som sträcker sig från 10000 f.Kr till 2000 e.Kr.

- Kina (Asien): 5000 f.Kr.
- Sverige (Skandinavien): 4000 f.Kr.
- Grekland (Europa): 9000 f.Kr.
- Peru (Sydamerika): 4000 f.Kr.
- USA (Nordamerika): 3000 f.Kr.
- Turkiet (Mellanöstern): 9500 f.Kr.
- Australien (Oceanien): 1500 e.Kr.
- Etiopien (Afrika): 5000 e.Kr.

45

Europakarta. Jordbruket/jordbrukarnas väg norrut började i nuvarande Turkiet. Därifrån vandrade de norrut öster om Adriatiska havet till nuvarande Österrike.

Från Österrike vandrade en västlig gren norrut genom nuvarande västra Tyskland och Danmark till svenska västkusten och Skåne/Småland medan en östlig gren vandrade genom nuvarande Polen och över till Blekinge och sedan vidare längs kusten upp till Mälardalen.

50

Foto. Utsikt över ruinerna efter en liten stad som ligger intill en spetsig bergstopp omgiven av moln.

Själva staden är byggd i sten längs terrasserade ("trappstegsformade") sluttningar och består av låga murar, husväggar utan tak och spetsiga gavlar med små fönster.

Såväl den obebyggda marken i staden som de omgivande bergen är gröna av tät växtlighet med gräs och buskar.

52

Världskarta och tidslinje.

8 olika civilisationer är utmärkta på kartan.

Ett stapeldiagram med en tidslinje anger när dessa civilisationer uppstod och när de tog slut.

- Nordamerika (nuvarande södra Mexico): Aztekisk kultur 1300–1500-talet e.Kr.
- Centralamerika: Mayakultur 250–950 e.Kr.
- Sydamerika: Inkakultur 1280–1500-talet e.Kr.
- Europa (Kreta): Minoisk kultur 2100–1375 f.Kr.
- Afrika (Egypten): Egyptisk kultur 3000–31 f.Kr.
- Västasien (Mesopotamien – i nuvarande Irak): Sumerisk kultur 3500–1800 f.Kr.
- Sydasien (i nuvarande Pakistan): Induskultur 2500–1700 f.Kr.
- Östasien (Kina): Shangkultur 1700–1100 f.Kr.

53

En man bearbetar en åker med hjälp av ett årder (en föregångare till plogen) som dras av två oxar medan han svingar en piska över djuren.

En kvinna som håller i en korg går bakom honom och sår i fårorna.

54

De tidiga civilisationernas "samhällspyramid" återgiven från botten till toppen (numreringen är tillagd i bildbeskrivningen).

1. Slavar
2. Bönder, herdar, fiskare
3. Hantverkare
4. Skrivare, handelsmän, soldater
5. Präster, rika handelsmän, militära chefer
6. Kung

55

Skulpterat manshuvud som bär en huvudbonad med en hög kam som hänger ut ovanför och framför pannan.

57

Karta. Hur fem tidiga civilisationer stod i kontakt med varandra.

- Den minoiska kulturen på Kreta, den egyptiska kulturen vid floden Nilen och den sumeriska kulturen vid floderna Eufrat och Tigris i nutidens Irak hade alla kontakt med varandra
- Den sumeriska kulturen hade dessutom kontakt med Induskulturen kring floden Indus i nuvarande Pakistan.
- Shangkulturen vid Gula floden i Kina hade inga kontakter med någon av de andra fyra civilisationerna.

58

Tillbringare med pip och handtag. Tillbringarens sidor är dekorerade med mönster i form av bläckfiskarmar.

59

Kalottformad krona krönt med tre metallblommor på höga stälkar och i övrigt dekorerad med tunna guldblådd och ädelstenar (kronan på bilden bärs av en "skyltdocka" utan ansiktsdrag).

60

Diagram med fem rader med olika ord som "Gud, himmel", "Dag", "Hand" (och så vidare) och fyra kolumner som visar hur bildskriften med tiden förenklas till tecken sammansatta av kilformade avtryck.

Ett exempel:

Hand:

- 4500 f.Kr. – Tecken som liknar en "kratta" med fem "tänder" där den nedersta tanden är något inåtböjd
- 2500 f.Kr. – Rad om 5 mindre vågräta kilar som utgår från en större lodrät kil.
- 500 f.Kr. – Tecknet har nu förenklats genom att det nu bara har 4 vågräta kilar

60

Rund skiva med relief som föreställer en procession. Personen längst bak i ledet håller i något slags kärl med handtag.

60

Foto. Ett högt portvalv med breda murytor på båda sidorna.

Såväl porten som de omgivande murytorna är klädda med djupblå keramik som är dekorerad med rader av figurer som föreställer drakar och tjurar.

62

Hög upprätt stenpelare med text och bilder.

Överst pryds stenen av en relief som föreställer hur Hammurabi tar emot lagarna från solguden.

Guden avbildas som en härskare som sitter på sin tron.

Kungen står inför honom som en underordnad.

Större delen av stenen täcks av finstilta lagtexter.

64

En egyptisk bonde hämtar upp vatten ur en brunn med hjälp av en brunnssvängel (en slags enkel "lyftkran" med en tung motvikt i bakänden)

Bredvid bonden sitter en hund.

65

Kretslopp med tre teckningar som föreställer dåtidens Nilen (sedd uppifrån).

1. Översvämningstiden: Nilen svämmar över. Bönderna måste arbeta med stora byggnadsverk som pyramiderna.
2. Tid för sådd: När Nilens vatten sjönk undan blev det full fart ute på fälten. Marken skulle plöjas och därefter skulle man så.
3. Torktiden: Så kom torktiden. Då mognade säden och skördades. Sedan var det dags för nästa översvämning.

66

Svart stenplatta med tätt skriven vit text på olika språk (och med olika skrivtecken).

66

Guldmask. Huvudet och axlarna på en ung man med långt flätat pipskägg.

Mannens hjässa är täckt med en slags randig huvudduk som har två långa flikar som hänger ned framför axlarna.

Över hans panna sitter två små guldsulpturer som föreställer huvudena på en gam och en kobra.

68

Väggmålning. Familj med ett barn på jaktutflykt i en liten båt.

Runt båten växer höga bestånd av papyrus (ett slags hög vass).

Många olika sorters fåglar och fjärilar flyger kring båten. Längst fram på båten sitter en skarv (en fiskätande sjöfågel).

En katt (som befinner sig i luften framför mannens ben) har satt klorna i flera av fåglarna. I vattnet under båten simmar många sorters fiskar.

69

Väggmålning som skildrar följande skeende (numreringen är tillagd i bildbeskrivningen):

1. En gud med schakalhuvud leder den döde vid handen till en våg.
2. Den dödes hjärta vägs mot en fjäder på en stor balansvåg medan en gud med krokodilhuvud, hårman och framkropp som ett lejon och bakben och bakdel som en flodhäst uppmärksam tittar på. Vågen väger jämt. En gud med ibishuvud övervakar proceduren och för anteckningar med en penna (ibis är en fågel med lång krökt näbb).
3. Den döde vandrar vidare ...

69

Bild av en ung skägglös man med kortsnaggat hår. Han har stora mandelformade bruna ögon som är markerade med smink, små öron, höga kindknotor, lång rak näsa, fyllig mun med lätt överbett och mycket liten haka.

71

Foto. Fyra jättelika statyer föreställer härskare som sitter med händerna vilande på knäna (en av statyerna är förstörd så att endast händerna och knäna återstår).

Statyerna sitter två och två på ömse sidor om en liten dörr.

Runt statyernas väldiga ben skymtar flera betydligt mindre statyer som föreställer kvinnor som står upp.

72

Målning. Tre svarthåriga kvinnor ler och vinkar. Alla tre har likadana frisyrer med många pärlband över hjässan, långa tinningslockar och flätor.

Deras dräkter är också likadana med guldfärgat tyg kantat av blått.

73

Statyetten föreställer en mycket smal flicka som är helt naken sänar som på många armband och ett halssmycke.

Hon står med slutna ögon och håller ena handen på höften och den andra ovanför knäet.

73

Foto. Ett mycket stort utgrävt område med en "labyrint" av tjocka tegelväggar.

I förgrunden leder en bred trappa ned i en torrlagd bassäng.

Tre vitklädda personer står och tittar ned i "bassängen".

I bakgrunden skymtar något slags lågt och runt torn uppe på toppen av en kulle.

74

Foto. Staty som föreställer en ung kvinna med stolt hållning. Hon bär hjälm och ett harnesk gjort av metallplattor som lämnar armarna bara.

74

Foto. Sköldpaddsskal med lodräta rader med inristade skrivtecken.

75

Foto. En av många "terrakottasoldater". Han har håret samlat i en knut på ena sidan av huvudet och bär en tunn kalottformad mössa. Till skydd har han på sig en rustning av metallplattor som skyddar bål, axlar och den översta delen av armarna.

75

Foto. Ett stort antal statyer som föreställer kvinnor står i en jättelik sal med betongväggar och högt tak.

Kvinnostatyerna är utformade och klädda på ett sätt som påminner om Shi Huangdis terrakottasoldater och har samma frisyr som de men är inte klädda i rustning.

"Kvinnan" närmast kameran håller i handtaget till en slags barnvagn med tre "terrakottabarn".

76

Skulptur som föreställer en mayakvinna som sitter vid något slags låg vävstol och har flera långa rullar med tråd framför sig.

Kvinnan bär en hög huvudbonad, stora ringar i öronen och ett halsband med stora stenar.

76

Foto. Stora folkskaror har samlats kring en solbelyst pyramid.

Pyramiden ifråga är betydligt mindre än de stora egyptiska pyramiderna och har terrasserade sidor och en fyrkantig byggnad upptill.

Flera breda trappor leder upp längs pyramidens sidor till denna byggnad.

Det är längs sidan på en av dessa trappor som den omtalade "ormskuggan" avtecknar sig.

77

Foto. Undervattensgrotta med mycket klart vatten där flera dykare undersöker botten med hjälp av lampor.

79

Karta med inritade byggnader som återges från sidan.

Staden, som är omgiven av vatten på alla sidor, består av ett fyrkantigt centrum där tempel och andra centrala byggnader ligger. Runt detta centrum ligger tät bebyggelse med mindre hus.

Flera stora broar leder från de centrala delarna till tätbebyggda områden på andra sidan vattnet.

Något slags barriär av stockar har byggts tvärs över sjön på en sida.

80

Staty som föreställer en kvinna som bär en kalottformad mössa över hår som är tvärklippt vid axlarna.

81

Foto. Utsikt över en dal som är omgiven av torra, glest trädbevuxna bergstrakter. I botten på själva dalen är sluttningarna täckta av terrasser. Där ligger även några gröna fält och två små dammar.

81

En person från ursprungsbefolkningen håller upp en bit rep från vilken en lång rad snören hänger ned.

Till vänster är en ruta infogad i bilden. Rutan är indelad i ett rutnät där varje kolumn innehåller ett visst antal punkter.

83

Bild som är uppdelad i tre vågräta rader.

Var och ett av dessa rader omfattar avbildningar av människor och djur.

Några av de avbildade människorna på varje rad har ringats in.

- Längst ned bär människor tunga säckar eller stora bärramar med varor på ryggen medan andra leder djur. Två personer är inringade: En man som inte bär något utan står och tittar på de andra och en annan person som bär varor på ryggen med hjälp av en bärram.
- I mitten leds olika djur som tjuvar och får av människor som är annorlunda klädda än de föregående (de bär ett slags kjolar och har bar överkropp). Andra personer bär matvaror som fiskar i händerna. Tre personer är inringade: En som leder en bagge (får av hankön), en som bär fyra fiskar samt en tredje som håller något slags stav eller flöjt i händerna.
- Uptill sitter en man som avbildas i mycket större format än alla de övriga och håller i en bägare. En lång rad andra män som sitter på samma sätt med bägare är alla vända mot honom. De sistnämnda är även de avbildade i större format än andra (men de är inte lika stora som mannen de sitter vända mot). Mellan den "store" mannen till vänster och de andra sittande männen står två personer i "vanlig" storlek. Den ene av dessa vänder sig till "den störste", den andre vänder sig till de övriga "sittande". Längst ut till höger står två personer som även de är vända mot den störste; den ene av dessa spelar på en lyra, den andra är den enda personen på bilden som har långt hår. Sex personer är inringade: Den "störste", de

två som vänder sig åt båda hållen, den förste av männen som sitter vända mot den störste samt de två "musikerna" längst ut till höger.

84

Tidslinje. Den grekiska och den romerska antiken:

- Den grekiska antiken 800 f.Kr. Kolonisering och stadsbyggande.
- Den romerska antiken 800 f.Kr. Rom är en by.
- Den grekiska antiken 500–t f.Kr. Athen inför demokrati.
- Den romerska antiken 509 f.Kr. Rom inför republik.
- Den grekiska antiken 323 f.Kr. Alexander den store dör.
- Den grekiska antiken 146 f.Kr. Romarna erövrar de grekiska stadsstaterna.
- Den romerska antiken 31 f.Kr. Kleopatra besegras.
- Den romerska antiken 27 f.Kr. Kejsardömet införs.
- Den romerska antiken 476 e.Kr. Den siste kejsaren avsätts i Rom.

87

Foto. Ruinerna efter ett byggnad i vit sten från antiken. Resterna av ett tak vilar på en rad höga kolonner (pelare).

I förgrunden står några uppräta stumpar efter andra kolonner.

88

Skulpturgrupp. De två gudarna i mitten är omgivna på vardera sidan av två hästspann med hästar som stegrar sig framför vagnar med unga kvinnor och män.

Athena är klädd i lång ärmlös klänning och håller i ett spjut och en sköld.

Poseidon är naken och håller i en treudd (Ett gaffelliknande spjut med tre spetsar).

89

Karta över Medelhavet och Svarta havet.

- Grekiskt hemland: Nuvarande Grekland med Kreta och den västligaste delen av nuvarande Turkiet.
- Grekiska bosättningar: Kustnära områden i Spanien (norr om staden Valencia), Franska medelhavskusten med städerna Marseille och Nice, delar av öarna Sardinien och Corsica, Italienska halvön söder om Neapel, Sicilien, Albanien, en del av nuvarande norra Libyen kring staden Kyrene, ett litet område i floden Nilens delta i Egypten, Södra Turkiet, Cypern, kustområdena runt södra, västra och norra Svarta havet och Azovska sjön.

91

Två bilder.

Till vänster: Affisch. En kvinna står vid en blomstersmyckad pelare och håller en lagerkrans. I bakgrunden skymtar en stad med en stadion.

Till höger: Svartvitt foto. Utsikt över en avlång stadion med stora fullsatta läktare.

91

Foto. En kvinna klädd i en ärmlös klänning tänder en fackla från ett fyrfat.

92

Foto. Ruiner av en husgrund med resterna av en trappa.

I bakgrunden skymtar en bergstopp med andra ruiner från antiken.

92

Krukskärva där två namn har ristats in med grekiska bokstäver.

94

Schema utformat som trappan som leder upp till en grekisk byggnad. Schemat återger maktordningen i anticens Athen nerifrån och upp (numreringen är tillagd i bildbeskrivningen):

De som hade politiska rättigheter:

1. Medborgare (män) röstar till
2. Folkförsamling. På samma nivå finns även ämbetsmän.
3. Rådet

De som saknade politiska rättigheter:

1. Slavar
2. Kvinnor och barn
3. Invandrare (män)

95

Relief. Ett barn står intill en kvinna med händerna på hennes knä. Kvinnan lutar sig fram över barnet.

I bakgrunden står en man.

95

Målning. Den unge mannen står på huk på en klippa som skjuter ut över vattnet medan han håller ett metspö i ena handen och en kasse i den andra.

En av flera fiskar som simmar omkring där nere nappar på hans krok.

På botten står något slags bur eller tina.

Under klippan lurar en bläckfisk.

96

Vasmålningen föreställer två kvinnor som håller i var sin ände av ett tygstycke, en kvinna som spinner tråd med hjälp av en slända samt en kvinna som kardar ull.

97

Foto. Husgrund av sten med några stympade pelare. I bakgrunden ligger en dalgång omgiven av torra bergstrakter.

98

Vasmålning. Den grekiske soldaten stöter med sitt spjut mot perserns mage som i sin tur riktar ett hugg mot sin fiende med ett svärd.

Greken bär en hjälm med hög kam, en rustning som lämnar ben och armar bara och en stor sköld.

Perserns rustning skyddar hans armar och ben. Han håller en kort pilbåge i ena handen.

98

Karta. Nordöstra medelhavsområdet.

På kartan är följande utmärkt:

De grekiska staterna med Sparta i söder och Athen i öster och det persiska riket (i nuvarande Turkiet).

- Den persiska hären marscherar norrut från västra Turkiet, över sundet Dardanellerna och vidare utmed Greklands kust till Thermopyle nordväst om Athen. Därifrån fortsätter perserna till Athen och från Athen vidare västerut till Plataiai.
- Den persiska flottan utgår också från västra Turkiet och seglar parallellt med härens väg utmed kusten till Marathon öster om Athen och sedan vidare till Salamis (nära Athen).

100

Relief. Ett skepp drivs fram med långa rader av åror av hjälmklädda män.

Skeppet har en lång spetsig ramm framtill och en hög överbyggnad där andra soldater står.

101

Filmscen och relief.

I filmen är Xerxes en ung slätrakad man med rakat huvud som bär något slags glest "nät" av metallänkar över hjässan och en stor halskrage.

Reliefen återger istället Xerxes med ett långt friserat helskägg och likaså friserat hår som täcker öron och nacke.

Han bär en kalottformad mössa och är iförd en lång dräkt med mycket vida ärmar som hänger ned.

102

Karta. Östra Medelhavsområdet och sydvästra Asien.

Alexanders välde omfattade:

- Makedonien och Grekland med staden Aten.
- Egypten med staden Alexandria.
- Östra Medelhavskusten med nuvarande Israel, Libanon och Syrien med staden Issos.
- Större delen av nuvarande Turkiet.
- Nuvarande Iran och Irak med städerna Babylon, Susa och Persepolis.
- Afghanistan.
- Delar av nuvarande Turkmenistan, Uzbekistan, Tadzjikistan, Kirgizistan och Kazachstan med staden Samarkand.
- Nuvarande Pakistan med floden Indus och nordvästra Indien.

Alexanders krigståg:

Från Makedonien marscherade armén västerut genom nutidens Turkiet och passerade staden Issos på vägen.

Efter Issos fortsatte makedonierna söderut längs medelhavskusten till Egypten där de grundade staden Alexandria.

Därifrån gick vägen österut till staden Babylon i nuvarande Irak och sedan vidare till städerna Susa och Persepolis i nuvarande Iran.

Marschen fortsatte sedan upp till Kaspiska havet och vidare österut in i Centralasien till staden Samarkand.

Från Centralasien fortsatte armén söderut längs floden Indus till dess delta (mynning) och sedan västerut tillbaka till Persepolis och Babylon.

103

Detalj från mosaik. Alexander stormar barhuvad fram på sin häst.

Hans hår är halvlångt med smala polisonger.

Han är klädd i en rustning med avlånga metallplattor.

Hans bröst skyddas av ett harnesk dekorerat med ett ansikte i relief.

104

Scen från pjäsen. Flera av skådespelarna hölls av halvgenomskinliga tygstycken som hänger från taket.

105

En ung kvinna suger på änden av sitt ritstift med tankfull blick. Framför sig håller hon sin anteckningsbok som består av fyra rektangulära vaxtavlor som är hopknutna med ett band. Kvinnan har kort lockigt hår under ett litet hårnät med guldkant och har guldringar i öronen.

106

Statyett som föreställer en ung kvinna som håller en vaxtavla över knäet. Hon har håret uppsatt i en stor frisyr och vida kläder som når ned till fötterna.

106

Foto. Stort och modernt bibliotek med ett högt glastak som hålls uppe av rader av pelare.

107

Målning. Under en rad portaler (valv) som följer på varandra leder en bred trappa ned till en sal med stengolv.

Runt trappan och i salen nedanför flockas ett stort antal vetenskapsmän, filosofer, författare, konstnärer, politiker och militärer från såväl antiken som konstnärens egen samtid.

Människorna på bilden diskuterar och studerar skrifter och jordglobar eller för anteckningar.

Endast en kvinna ingår i sällskapet. Hon är klädd i vitt och står till vänster nedanför trappan och tittar på oss (på samma sätt som Rafael själv till höger).

Några av personerna i målningen är Alexander den store, Leonardo da Vinci och Sokrates.

Målningens medelpunkt utgörs av Platon och Aristoteles. Platon återges som en åldrad man med långt vitt hår och skägg medan Aristoteles är betydligt yngre. De står sida vid sida mitt för den börsta portalen som öppnar sig mot en avlägsen blå himmel med tunna vita moln.

109

Marmorskulptur av ung kvinna som bär lång klänning och krona.

Till vänster den vita (omålade) marmorskulpturen.

Till höger är skulpturen realistiskt målad med klara färger för kläderna och naturliga färger för hud, hår och ögon (skulpturen påminner nu om en skyldocka).

111

Foto. Arbete i en filmstudio. Regissören talar med en manlig skådespelare som har naken överkropp sänkt som på en lång mantel som släpar i golvet, kort gördel med ett svärd vid sidan, benskenor över smalben och knän samt sandaler.

112

Foto. Amfiteatern Colosseum sedd utifrån. Colosseum av i dag är ruinerna efter en cylinderformad byggnad med fyra eller fem våningsplan där tre av våningsplanen består av rader med höga valv som är byggda ovanpå varandra kring en arena. (Stora delar av de övre våningsplanen saknas i dag).

114

Skulptur. En man och en kvinna ligger sida vid sida och stödjer sig på armbågarna medan de med lugna leenden betraktar något som mannen pekar ut.

115

Foto. Område med husgrunder och stumpar av pelare omgivna av grönt gräs. Några rader med pelare håller fortfarande upp rester av tak. I bakgrunden bebyggelse från senare tid.

116

Skulptur som föreställer en varghona som står upp så att två små nakna pojkar kan dia henne.

117

Foto. Fotbollspublik där några håller upp standar med statyn med varghonan från föregående sida tillsammans med klubbens initialer.

118

Tidslinje för tiden mellan 700 f.Kr. och 476 e.Kr.:

- Kungatiden (753–509 f.Kr.)
- Republiken (509–31 f.Kr.)
- Kejsartiden (27 f.Kr.–476 e.Kr.)

118

Schema utformat som trappan som leder upp till ett romerskt hus. Schemat återger maktordningen i antikens Rom nerifrån och upp (numreringen är tillagd i bildbeskrivningen):

De som hade politiska rättigheter:

1. Patricierna (män) och plebejerna (män)
2. Patricierna röstar till senaten medan plebejerna röstar till folkförsamlingar.
3. Ämbetsmän

De som saknade politiska rättigheter:

1. Slavar
2. Kvinnor och barn

120

Karta. Södra Europa och länderna/områdena runt Medelhavet. Romarrikets utbredning från 146 f.Kr. till 117 e.Kr.:

- Romarriket 146 f.Kr.: Nästan hela Hispania (Spanien) med staden Carthagena (förutom ett område i norr), Hela Italien med öarna Sardinien, Corsica och Sicilien med staden Syrakusa, landområdena längs Adriatiska havets östra kust (mittemot Italien), Grekland med Makedonien (nuvarande Albanien och Nordmakedonien), nuvarande västra Turkiet, Karthago (nuvarande norra Tunisien),
- Romarriket 31 f.Kr.: Förutom de föregående områdena ingår nu Gallien (Frankrike) med städerna Paris, Marseille och Köln, hela området utmed södra Medelhavet från Karthago i väster till floden Eufrat i nuvarande västra Irak med städerna Alexandria (i Egypten) och Damaskus, ön Cypern samt stora områden i västra och södra nuvarande Turkiet med staden Byzantion (Istanbul).
- Romarriket 117 e.Kr.: Nyttillkomna områden är norra Hispanien, nuvarande England med staden London, södra Nederländerna, norra (kustnära) delarna av nuvarande Marocko och Algeriet, stora områden i Central- och Östeuropa fram till Svarta havet, Kaukasus (länderna mellan Svarta havet och Kaspiska havet) samt tvåflodslandet (nuvarande Irak).

121

Byst (Skulptur som omfattar huvudet skuldrorna och bröstet). Hannibal bär hjälm och har kort ansat helskägg.

122

Byst som föreställer en kvinna med stora ögon, rak näsa och liten haka. Hon har ett brett hårband över hjässan och har håret samlat i en stor knut i nacken.

123

Målning. Den unga drottningen, som har halvlångt svart hår och bär en krona av guld med en kobra ovanför pannan, sitter tillbakalutad bland stora kuddar med ena handen stödd på ett skulpterat lejonhuvud. Hon är klädd i vida vita kläder som lämnar armarna bara och har ett brett bälte av guld kring midjan.

123

Filmscen. Elizabeth Taylor bär en dräkt som är krönt med en stor solskiva av gul metall medan resten av hennes huvud, nacke och axlar täcks av en slags "fågeldräkt" med massor av ädelstenar och djup urringning.

124

Byst. Caesar återges som en slätrakad medelålders man med kortklippt hår som har glesnat på hjässan.

125

Foto. Två mynt. På det övre myntet är en man och en kvinna vända mot varandra. På det undre är mannen och kvinnan vända åt samma håll med mannens huvud i förgrunden så att han till stor del skymmer kvinnan.

126

Skulptur. Augustus står iförd ett rikligt dekorerat harnesk som är formgivet som bålen på en välbyggd manskropp och pekar uppåt med höger hand.

127

Foto. Rum med väggmålningar som föreställer trädgårdar och byggnader. Golvet är täckt med mosaiker i svart och vitt. Ljuset kommer in genom ett stort gallerförsatt fönster.

128

Målning. En kvinna och en man står sida vid sida och möter betraktarens blick som om de stod och kikade in genom ett fönster.

Kvinnan håller ett skrivstift och en liten hopvikbar tavla i händerna.

Mannen håller en bokrulle mot hakan.

129

Skulpterat huvud som föreställer en ung kvinna med mittbenat vågigt hår som når ned till hennes hals.

132

Karta. Medelhavsområdet. Gränsen mellan Väst- och Östrom går (från norr till söder): Genom nutidens Ungern, (ungefär) mellan nutidens Bosnien och Serbien), rakt igenom Medelhavet och genom bukten Stora Syrten utanför Libyens kust och vidare söderut genom nutidens Libyen.

133

Foto. Port där såväl själva porten som valvet ovanför den och de kringliggande väggarna är täckta med mycket invecklade ornament (mönster) i olika milda färger.

Torget framför porten är även det täckt med mönstrad sten.

Mittför porten står en liten fontän formad som en stor grund skål omgiven av en fyrkantig bassäng.

134

Karta över södra Europa och medelhavsområdet. Folkvandringarna i och kring romarriket under den senare delen av antiken.

- Nuvarande England invaderades av tre folkslag; jutar, angler och saxare. Anglerna invaderade norra England från södra Danmark medan jutarna (som kom från

Jylland i nuvarande Danmark) och saxarna från nordvästra Tyskland invaderade södra England.

- Frankerna invaderade Gallien (Frankrike) från norra Tyskland.
- Goterna vandrade först från södra östersjökusten till södra nuvarande Ukraina. Därifrån delade de upp sig i
- Ostrogoter som tog sig österut till nuvarande nordöstra Turkiet och
- Visigoter som vandrade västerut genom Grekland och längs Adriatiska havets kust till Italien och staden Rom. Därifrån fortsatte visigoterna till Syditalien för att sedan vända tillbaka norrut och följa medelhavskusten till Spanien.
- Vandalerna vandrade från området söder om Östersjön till nuvarande Ungern. Därifrån vandrade de sedan väster- och söderut genom Frankrike och Spanien, över Gibraltar sund och vidare österut längs Nordafrikas kust till staden Kartago i nuvarande Tunisien. Därifrån genomförde de räder över Medelhavet mot öarna Mallorca, Sardinien och Sicilien och mot staden Rom och södra Grekland.
- Hunnerna vandrade från områden nordost om Svarta havet till norra Grekland, norra Italien och västra Frankrike.

135

Foto. Akvedukt som spänner över en liten flod med steniga stränder.

Akvedukten utgörs av ett slags mycket hög bro och vattenkanal som är byggd med brovalv i tre våningsplan där valven i det översta planet är betydligt mindre än de andra.

136

Foto. Staty av en kvinna som håller ett långt svärd i ena handen och en balansvåg med två skålar i den andra.

137

Foto. I förgrunden ligger två stora vita byggnader som liknar grekiska tempel med låga tak som bärs upp av kolonner.

En hög vit kupol med pelarrader i flera våningsplan tornar upp sig bakom och över de andra byggnaderna.

139

Schema utformat som trappan som leder upp till ett romerskt hus. Schemat återger maktordningen i antikens Rom nerifrån och upp (numreringen är tillagd i bildbeskrivningen):

De som hade politiska rättigheter:

1. Patricierna (män) och plebejerna (män)
2. Patricierna röstar till senaten medan plebejerna röstar till folkförsamlingar.

3. Ämbetsmän

De som saknade politiska rättigheter:

1. Slavar
2. Kvinnor och barn

140

Tidslinje. Medeltiden:

- År 529. Benedikt av Nursia grundar det första klostret i Västeuropa.
- År 800. Karl den Store kröns till kejsare. Hans rike omfattar större delen av Västeuropa.
- Mitten av 1300-talet. Heliga Birgitta får uppenbarelser som sprids över Europa. Som första svensk blir hon helgonförklarad av påven.
- 1400-talet. Den franska bondflickan Jeanne d'Arc leder en fransk här under hundraårskriget mellan England och Frankrike (1337–1453).
- År 1454. Johann Gutenberg är den första att trycka en bok i Europa.
- År 1492. Christofer Columbus seglar till Västindien och upptäcker en för européerna ny kontinent.
- År 1517. Martin Luthers protest mot den katolska kyrkan blir startpunkten för en ny gren inom kristendom: protestantismen.

141

Tidslinje. Nya tiden. Tidslinjen utgör en fortsättning av tidslinjen för Medeltiden på den föregående sidan.

- År 1543. Nicolaus Copernicus förklarar hur jorden snurrar runt solen.
- År 1556. Sofonisba Anguissola målar redan vid 21 års ålder sin mest kända tavla. Sofonisba räknas till de stora renässansmålarna.
- År 1679. Maria Sibylla Merian ger ut sin första bok om europeiska insekter. Hon var en av världens första entomologer, insektsforskare.
- År 1689. Isaac Newton ger ut en skrift där jordens dragningskraft (gravitation) förklaras.

142

Målning. Flera dyrbart klädda medlemmar av vetenskapsakademin står vid ett bord som är täckt med utrullade kartor och stora böcker.

Vid bordet sitter kungen själv med ena armbågen lutad mot bordskivan.

Framför bordet står en jordglob bredvid ett astronomiskt mätinstrument.

Till höger arbetar några män med att hänga upp en stor karta på väggen.

Bakgrunden utgörs av ett palatsbygge.

145

Karta över delar av västra Europa och Afrika med infogade bilder.

Kartan är täckt av tunna raka linjer som korsar varandra. Dessa linjer utgår från två olika punkter: en utanför Biscayabukten vid franska atlantkusten och en annan i västra Medelhavet.

Många av de infogade bilderna föreställer flaggor, vapensköldar, städer och (över västra Afrika) karavaner med dromedarer (kameler) och borgar.

146

Målning. Sofonisba arbetar med en målning samtidigt som hon vänder sig mot betraktaren med ett lugnt ansiktsuttryck.

Hennes målning föreställer en sittande kvinna som ömt trycker sin kind mot ansiktet på ett litet naket barn som står bredvid henne.

Sofonisba själv har grå ögon och brunt hår som hon har satt upp i en flätad kringla i nacken.

147

Illustration.

I bakgrunden: Columbus skepp kastar ankar utanför en kust och besättningen från fartyget som ligger närmast land rör in till stranden i båtar.

Ursprungsbefolkning flyr undan inkräktarna.

I förgrunden: En skara från ursprungsbefolkningen uppvaktar Columbus med dyrbara gåvor som halsband och bägare.

Ursprungsbefolkningen är nakna sånär som på små höftskynken medan européerna är klädda i trånga benkläder, puffbyxor, jackor med vida ärmar och stora kragar.

Flera av de sistnämnda bär dessutom harnesk och hjälm. Européerna är dessutom beväpnade med värjor, musköter (mynningsladdade gevär), värjor och pikar (en sorts spjut).

På en udde arbetar tre av dem med att resa ett stort kors.

149

Världskarta. På kartan är Portugals och Spaniens handelsområden utmärkta:

- Spanska handelsområden: I väster: Den sydligaste delen av Nordamerika (Mexico och Florida), Karibiska öarna, Centralamerika och norra och västra Sydamerika från nuvarande Venezuela i norr till Eldlandet längst ned i söder, samt en liten del av Argentina. I öster: Filippinerna.
- Portugisiska handelsområden: Brasiliens kustnära områden, Afrikas kust från nordvästra Marocko i väster till Afrikas horn (Somalia) i öster, den sydligaste delen

av den Arabiska halvön (Jemen och Oman), södra Asiens kust från nutidens Iran till Kina samt större delen av nutidens Indonesien.

- Konfliktområde mellan Spanien och Portugal: Ögruppen Moluckerna norr om Australien.

149

Illustration. Ett stort skepp angrips från alla håll av sex mindre skepp (tre nederländska och tre engelska).

Striden utkämpas genom att fartygen avfyrar sina kanoner mot varandra.

150

Illustration. I en jättelik sal med högt tak och kala väggar rör sig massor av män som alla bär svarta hattar mellan staplar av hopvikt tyg som ligger antingen på låga bord eller på golvet.

151

Målning. En man bär två brädor som är längre än honom själv över axlarna.

På båda brädorna står en lång rad likadana vita porslinsmuggar.

151

Illustration. Två kvinnor som båda är klädda i jacka och byxor står sida vid sida. Båda två har långt hår och bär något slags "kronor" eller "diadem" på hjässan.

Den ena av kvinnorna bär en slags böjd sabel i handen, den andra en kort yxa med en spets upptill.

I bakgrunden skymtar segelfartyg.

152

Illustration. I förgrunden köpslår några svenskar med män från ursprungsbefolkningen.

Svenskarna har långt hår och bär bredbrättade hattar, jacka och byxor. Deras motpart bär huvudbonader av fjädrar och höftskynken (en av dem håller i en stor pilbåge).

I bakgrunden utkämpar två grupper ur ursprungsbefolkningen en strid där de beskjuiter varandra med pilbågar.

153

Illustration. Länderna kring Atlanten.

Triangelhandeln innebar att:

- Tobak, socker och bomull fraktades från Västindien till Europa
- Tyger, metallvaror och vapen fraktades från Europa till Afrika
- Slavar fraktades från Afrika till Västindien

153

Illustration. Ett bomullsfält där kvinnor och män plockar bomull bland plantorna som når över midjan på dem.

I förgrunden står en vagn lastad med balar som dras av mulåsnor (korsningar mellan åsna och häst).

De enda ljushyade människorna på bilden är en äldre man och en vitklädd kvinna som står framför vagnen.

På avstånd skymtar en hjulångare med två höga skorstenar som bolmar tät rök.

154

Illustration. Slavar som tvingas gå mot kusten medan de vaktas av en mörkhyad man med piska och musköt.

De manliga slavarerna är "hopplänkade" med två stora hopbundna klykor som har trätts över deras huvuden. Kvinnor tvingas bära bördor på huvudet. Barn går bundna mellan männen.

154

Ritning i två delar över hur "lasten" skall fördelas i ett slavskepps lastutrymmen.

Slavarna ligger "packade som sardiner" i långa rader där inga utrymmen lämnas outnyttjade.

156

I förgrunden ligger en bred kullerstensbelagd kaj där en segelskuta har lagt till. Flera högar med ved ligger staplade på kajkanten. En vagn lastad med ved dras av två oxar.

Bortom en bro som kan öppnas i mitten ligger stenbyggnader med flera våningar och ett högt torn.

157

Målning. En bred kaj vid en kust kantad av berg.

På kajen rör sig flera människor. Två mörkhyade män i trasiga kläder som är hopbundna vid midjan med ett rep bär var sitt tungt paket på huvudet. En ljushyad piprökande man som håller i en lång piska går bakom dem.

På redan utanför ligger flera mindre segelfartyg.

157

Vapensköld med gula liljor, ett vitt likarmat kors på röd botten och tre gula kronor på blå botten.

På ömse sidor av skölden står två vita pelikaner.

Under skölden står det: Ouanalao.

158

Målning. Bilden föreställer en man som står på en matta av flätad vass och håller i ett kort spjut som är dekorerat med en fjäder och som bär något slags dekoration med mycket långa fjädrar på ena armen.

159

Teckning. Sjuka människor som ligger på vassmattor och är omsvepta med filter har kropparna täckta av stor koppor.

En läkare försöker hjälpa en av de sjuka.

160

Teckning. Hernan Cortés sitter på en hög stol med doña Marina stående bredvid sig.

De båda talar med några män från ursprungsbefolkningen som bär fram matvaror i korgar till dem.

Bakom Cortés står en stor skara beväpnade män som omfattar både spanjorer och krigare från ursprungsbefolkningen.

Ovanför bilden står det: xaltelolco.

161

Illustration. Detaljrik bild som återger hur sockerrör skördas med skära på fälten, rensas från blad, mals under ett stort kvarnhjul som dras av två slavar och sedan kokas i en stor gryta. Sockerlösningen från grytan slås i stora ämbar (förvaringskärl) som därefter fraktas bort hängande i en stång som bärs på axlarna av två slavar.

162

Illustration. I förgrunden stryps Atahualpa som sitter i en stol med fötterna i bojor medan flera män håller fast honom. Runt omkring står flera tungt beväpnade spanska soldater.

I bakgrunden står en spansk ledare och samtalar med en annan framstående inka-ledare som sitter fastkedjad i en stol på samma sätt som Atahualpa.

163

Teckning. En kvinna som bär en krona håller sin hand över hjässan på ett barn som går bredvid henne.

Framför henne går två soldater som bär yxor med långa skaft över axlarna.

Bakom henne går en tjänarinna som håller ett parasoll gjort av fjädrar över henne och barnet.

164

Foto. En ung kvinna bär en huvudbonad med mycket långa strimmiga fjädrar tillsammans med andra gula och röda fjädrar.

Hon bär även ett halsband och en dräkt med mönster i klara färger.

166

Flagga med fält i rött, grönt, gult och blått som också omfattar en cirkel som är till hälften blå och till hälften röd.

167

Svartvitt foto. Läraren sitter på en låda med en bok i knäet och en liten hylla med böcker och en väckarklocka bredvid sig.

Barnen sitter på halm på golvet mitt emot honom.

169

Foto. Jättelik väggmålning ovanför en stenmur.

Målningen skildrar Perus historia med ett vimmel av figurer.

Längst ut till vänster står inkan själv och pekar på en modell över en stad med gator och några stora byggnader.

Därefter följer en bild där inkan sitter på en hög tron med en stor guldkrona på huvudet. I sin vänstra hand håller han upp en rund guldskiva som återspeglar ljuset från en eld som hålls upp av en kvinna (guldskivan, som bär många tecken, är återgiven i övre vänstra hörnet av målningen). Människor dansar och spelar musik nedanför tronen.

En annan bild återger män som sliter med att bygga väldiga fönsterlösa byggnader med trappstegsformade sidor.

I mitten av målningen skildras hur spanjorerna (som är klädda i rustningar och använder hästar) erövrar landet. Spanjorerna dödar och våldtar människor och stjälar guldföremål. Bland dem står även en munk med av raseri förvridet ansikte.

Längst ned i mitten ägnar sig några män ur ursprungsbefolkningen åt konsthantverk och måleri med kristna motiv som änglar medan de välsignas av en katolsk präst.

Till höger går inkakrigare till ursinnigt motangrepp mot de spanska inkräktarna och dödar många av dem. En av inkakrigarna håller upp en flagga i regnbågens färger.